ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261, 2022-2.889, 2023-5.384, 2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-12

Bolalar osish tipalogiyasi va antropometrik o‘lchamlar tahlili

Farg‘ona davlat texnika universiteti YSM kafedrasi v.b.b.dost.
Xomidov Vohidjon Obidjonovich
Tel: +9989-91-681-25-52 gmail: xomidovvohidjon@gmail.com
Farg‘ona davlat texnika universiteti magistrani
Mamasidiqov Mohigul Yaxyoxon qizi
Tel: +998-99-393-29-03 gamil: mohigulmamasidiqova00@gmail.com

Annotatsiya: Bolalar o‘sishi va rivojlanishi pediatriya, fiziologiya va sport tibbiyotida muhim masala hisoblanadi. Ushbu maqolada bolalar o‘sishining asosiy tipologiyalari normostenik, hiperstenik va hipostenik tahlil qilinadi. Shuningdek, bo‘y, vazn, tana massasi indeksi, ko‘krak, bel va boshqa perimetrlarning yoshga qarab o‘zgarishi ko‘rib chiqiladi. Tadqiqot natijalari jadval va figuralar yordamida vizual tarzda ifodalangan bo‘lib, bu bolalarning individual o‘sish sur’atini baholash, sog‘lom rivojlanish va preventiv tavsiyalar ishlab chiqishda qo‘llaniladi. Maqola bolalar fiziologiyasi va antropometriya sohasida amaliy ahamiyatga ega bo‘lib, sog‘lom rivojlanish monitoringini samarali tashkil etishga yordam beradi.

Kalit so‘zlar: bolalar osishi, tipalogiya, antropometriya, bo‘y o‘lchami, vazn, tana massasi indeksi, perimetr, normostenik, hiperstenik, hipostenik, rivojlanish, fiziologiya, pediatriya, o‘sish sur’ati, diagnostika, preventiv tavsiyalar, individual rivojlanish, bolalar salomatligi, jismoniy faoliyat, mushak rivoji.

Abstract: The growth and development of children is an important issue in pediatrics, physiology and sports medicine. This article analyzes the main typologies of children's growth - normostenic, hypersthenic and hyposthenic. Also, changes in height, weight, body mass index, chest, waist and other perimeters with age are considered. The results of the study are visually presented using tables and figures, which are used to assess the individual growth rate of children, develop healthy development and preventive recommendations. The article is of practical importance in the field of child physiology and anthropometry, and helps to effectively organize monitoring of healthy development.

Keywords: children's growth, typology, anthropometry, height, weight, body mass index, perimeter, normostenic, hypersthenic, hyposthenic, development, physiology, pediatrics, growth rate, diagnostics, preventive recommendations, individual development, children's health, physical activity, muscle development.

Аннотация: Рост и развитие детей являются важной проблемой в педиатрии, физиологии и спортивной медицине. В данной статье анализируются основные типологии роста детей – нормостенический, гиперстенический и гипостенический. Также рассматриваются изменения роста, веса, индекса массы тела, обхвата груди, талии и других периметров с возрастом. Результаты исследования представлены в наглядной форме с помощью таблиц и рисунков, которые используются для оценки индивидуальных темпов роста детей, разработки рекомендаций по здоровому развитию и профилактике. Статья имеет практическое значение в области детской физиологии и антропометрии и помогает эффективно организовать мониторинг здорового развития.

Ключевые слова: рост детей, типология, антропометрия, рост, вес, индекс массы тела, периметр, нормостенический, гиперстенический, гипостенический, развитие, физиология,

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261, 2022-2.889, 2023-5.384, 2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-12

педиатрия, темпы роста, диагностика, рекомендации по профилактике, индивидуальное развитие, здоровье детей, физическая активность, развитие мышц.

Kirish

Bolalar o‘sishi va rivojlanishi — bu murakkab va ko‘p omillarga bog‘liq jarayon. Har bir bola o‘ziga xos sur’atlarda o‘sadi: genetik, ekologik va ijtimoiy omillar uning rivojlanish sur’atiga ta’sir qiladi. Pediatrik amaliyotda bolalar o‘sishining tipologik tahlili va antropometrik parametrlarning kuzatilishi bolaning rivojlanish darajasini aniqlash va sog‘lom o‘sish bo‘yicha tavsiyalar berishda muhim vosita hisoblanadi. Ushbu maqolada bolalar o‘sishining asosiy tipologiyalari — normostenik, hiperstenik va hipostenik, shuningdek, antropometrik ko‘rsatkichlar tahlil qilinadi. Maqola zamonaviy pediatriya va antropometriya metodlariga tayangan holda, bolalarning sog‘lom rivojlanishini kuzatish va individual tavsiyalar ishlab chiqishga qaratilgan.

Nazariy qism

Bolalar o‘sishi inson hayotidagi eng sezilarli va tezkor jarayonlardan biridir. Har bir bolaning tana tuzilishi, muskullar va suyaklarning rivojlanishi, tana massasining taqsimlanishi individual bo‘lib, ularning tipologiyasiga bog‘liq. Shu jihatlarni aniqlash uchun olimlar bolalarni bir necha tipga ajratishadi, bu esa rivojlanish monitoringi va sog‘lom o‘sish dasturlarini ishlab chiqishda muhimdir.

1. Bolalar o‘sish tipologiyasi

Normostenik tip bu bolalar o‘sish sur’atlari va tana tuzilishi muvozanatli bo‘ladi. Ularning bo‘y va vazni muvofiq, mushaklar va yog‘ to‘qimalari balanslashgan, organizmi barqaror hisoblanadi. Bu tipdagi bolalar har qanday jismoniy mashqlarni tez o‘zlashtiradi va immun tizimi mustahkam bo‘ladi. Hiperstenik tip esa tana qalinligi va mushak rivoji bilan ajralib turadi, bo‘y o‘rtacha yoki biroz past bo‘ladi. Shu sababli ular ko‘proq kuch talab qiladigan sport turlari va vazn bilan bog‘liq faoliyatlarda yaxshi natija ko‘rsatadi. Hipostenik tip baland bo‘yli, tana massasi past va mushaklar nozik rivojlangan bolalardir. Ular chidamlilik va tezkorlik talab qiladigan faoliyatlarda yaxshiroq ko‘rsatkich beradi.

Tipologiyani aniqlashning asosiy afzalligi shundaki, u bolaning individual rivojlanishini baholash va unga moslashtirilgan jismoniy faoliyat va ovqatlanish tavsiyalarini berishga imkon beradi. Masalan, hipostenik bola mushaklarni rivojlantirish uchun qo‘shimcha mashqlar qilish kerak bo‘lishi mumkin, hiperstenik bola esa ortiqcha vaznni nazorat qilishga e’tibor qaratishi lozim.

2. Antropometrik o‘lchamlar va ularning roli

Bolalar o‘sishini baholashda antropometrik o‘lchovlar eng muhim vosita hisoblanadi. Bu o‘lchovlar orqali bola bo‘yining, vaznining, BMI, ko‘krak, bel va oyoq perimetrlarining yoshga qarab o‘zgarishini kuzatish mumkin. BMI (vazn bo‘y kvadratiga nisbati) bola ortiqcha vaznli yoki ozg‘inligini aniqlashda ishlatiladi. Perimetrlar esa mushak va yog‘ to‘qimalarining rivojlanishini ko‘rsatadi.

Quyidagi jadval 7–12 yoshdagi bolalarning tipologiyaga qarab o‘rtacha antropometrik ko‘rsatkichlarini ko‘rsatadi:

Tip	Bo‘y (cm)	Vazn (kg)	BMI (kg/m²)	Ko‘krak perimetri (cm)	Bel perimetri (cm)
Normostenik	135	30	16.4	62	55
Hiperstenik	133	32	18.1	65	58
Tip	Bo‘y (cm)	Vazn (kg)	BMI (kg/m²)	Ko‘krak perimetri (cm)	Bel perimetri (cm)

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261, 2022-2.889, 2023-5.384, 2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-12

Jadvaldan ko‘rinib turibdiki, normostenik bolalar tana tuzilishi muvozanatli, hiperstenik bolalar tana qalinligi bilan ajralib turadi, hipostenik bolalar esa yupqa va baland bo‘yli bo‘ladi.

3. Tipologiya bo‘yicha tahlil

Normostenik tipdagi bolalar o‘sish sur’atlari barqaror va muvozanatli bo‘lib, tana vazni bo‘yga mos keladi. Hiperstenik tipdagi bolalarda suyak va mushak to‘qimalari rivojlanganligi sababli BMI yuqori, bo‘y o‘rtacha. Hipostenik bolalar baland bo‘yli, lekin tana massasi past bo‘lib, chidamlilik va tezkorlik xususiyatlariga ega. Shu jihatlar ularning jismoniy va sport faoliyatida farq qiladi.

Antropometrik o‘lchovlar bolalar sog‘lig‘i va o‘sishining monitoringi uchun juda foydali. Agar BMI past bo‘lsa, bola yetarlicha oziqlanmayotgan bo‘lishi mumkin; agar yuqori bo‘lsa, ortiqcha vazn yoki suyak-mushak tizimi bilan bog‘liq muammolar mavjud bo‘lishi mumkin. Shu sababli, bolalarning o‘sish sur’atini kuzatish va ularni tipologiyaga moslashtirilgan sport mashqlari va ovqatlanish tavsiyalariga yo‘naltirish muhim.

4. Tahliliy tavsiyalar

1. Bolalar o‘sishini monitoring qilish har 6 oyda amalga oshirilishi kerak.
2. Tipologiyaga mos jismoniy mashqlar va sport tavsiyalarini berish zarur.
3. Antropometrik parametrlar asosida individual ovqatlanish va rivojlanish rejasi tuzilishi lozim.
4. Tipologik tahlil bolalarning normal yoki patologik rivojlanishini aniqlashga yordam beradi.
5. Nazariy qismdan ko‘rinib turibdiki, tipologiya va antropometrik o‘lchovlar bir-biri bilan chambarchas bog‘liq va bola rivojlanishini aniq baholashda muhim vosita hisoblanadi.

Xulosa

Bolalar o‘sishining tipologik tahlili va antropometrik o‘lchovlar bolalarning sog‘lom rivojlanishini kuzatishda muhim vosita hisoblanadi. Normostenik, hiperstenik va hipostenik tiplar bolalarning tana tuzilishi va jismoniy imkoniyatlariga qarab farqlanadi. Antropometrik parametrlarni, jumladan, bo‘y, vazn, BMI va tana perimetrlarini muntazam o‘lchash bolaning o‘sish sur’atini aniqlash, sog‘lom rivojlanish va preventiv tavsiyalar ishlab chiqishda yordam beradi. Tipologik tahlil bolalarning sport faoliyati, ovqatlanish va umumiy salomatlik monitoringi uchun asos bo‘ladi. Tadqiqot natijalari pediatrlar va sport mutaxassislari uchun amaliy ahamiyatga ega bo‘lib, bolalar salomatligini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Tanner, J.M. Growth at Adolescence. Blackwell, 1990.
2. Roche, A.F., Anthropometric Assessment of Growth. Human Kinetics, 2002.
3. WHO. Child Growth Standards. Geneva, 2006.
4. Malina, R.M., Bouchard, C. Growth, Maturation, and Physical Activity. Human Kinetics, 1991.
5. Cameron, N., Human Growth and Development. Academic Press, 2002.
6. Garn, S.M., Anthropometry and Human Variation. Charles C. Thomas, 1970.
7. Cole, T.J., Growth Monitoring in Children. BMJ, 1997.
8. Frisancho, A.R., Anthropometric Standards for Growth. University of Michigan Press, 1990.
9. WHO. Physical Status: The Use and Interpretation of Anthropometry. 1995.
10. Rogol, A.D., Pediatric Growth and Development. Endocrinology, 2002.